

# SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția Strada Buzzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scartu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
---	--	--

## DATORIA TEATRULUI CELUI NOŪ

Avem în sfirșit un roman nou. Cărțile ce-l înfățișează se fac tot mai multe. Unele dintre ele ni închipuiesc un trecut, mai depărtat sau mai apropiat; puține tratează vieți omenești oarecare sau probleme de psihologie omenească generală; destule dau chipul vieții țărănești adevărate, se ocupă de împrejurările de traiu din clasele mijlocii; cite unul chiar încearcă a trata despre societatea suprapusă, despre clasele mai mult sau mai puțin înstrăinate și șterse, a căror zugrăvire poate da numai cu greu o operă de artă în întregul înțeles al cuvîntului, obiectiv și senin, așa încît, cu voie sau fără voie, pictorul ajunge un caricaturist, iar descrierea se preface într'o satiră mai mult sau mai puțin aprinsă.

Dela o vreme începe a se ivi, pe lingă romanul de descriere reală, și romanul de îndrumare. Acesta caută și cercetează problemele, întrebările cele mari ale clipei de față. Înnainte, astfel de romane ar fi fost pripite, fiindcă nu ne lămuriserăm asupra acestor întrebări chiar. Acum știm, știe aproape toată lumea, și cine spune, și cine strigă, și cine bilbuiie, și cine tace, ce anume ni lipsește, care sînt rătăcirile, păcatele și viciile noastre, precum și care sînt însușirile adevărate și puterile netăgăduite și trainice, prin care putem izbuti a ni face viitorul, pe care, dacă nu-l vom avea, vom peri. Întrebarea e pusă, știm calea pe care se poate ajunge la dezlegarea ei practică; oameni destoinici sînt hotărîți să încerce. Arta, în toate formele ei, trebuie să vie, dacă nu e o jucărie, din toată adîncimea și serioșitatea vieții acelei societăți pe care e chemată să o curățească sufletește. Cînd sînt întrebări hotărîtoare și scriitorii vrednici, se cuvine ca aceștia să dea un veșmînt de artă acelorora. Dintre romancierii noștri se va desfășura mai puternic, va fi mai bine primit și va trăi mai mult, acela care va înțelege mai adînc și va ataca mai îndrăzneț întrebările de căpetenie ale traiului de astăzi, și nu în cite o încercare

curînd părăsită, ci într'o întreagă operă de luptă, de trezire a conștiințelor și de îndreptare a faptelor. Cum am spus, semne bune se văd, însă trebuie să spunem că ele sînt numai prevestiri, și că orice prezicere cu privire la unul sau la altul din povestitorii noștri ar fi, față de condițiile serioase ale acestui viitor al lor, cutezătoare.

Romanul poate, fără îndoială, să schimbe o societate sau, măcar, să grăbească și să întărească o anumită dezvoltare a ei. Prin romanul unei George Sand, Francesii dela 1840 au fost de sigur simțitor mai sentimentali; ceva mai tirziu, prin polemica lui Eugène Sue, ceva mai cu înțelegere pentru nevoia reformelor sociale; simțul de iubire de sine al Englesului a fost fără îndoială întărit prin marile cadre de istorie fantastică ale lui Walter Scott. N'are o parte însemnată în fapta Rusiei de astăzi, prin tot ce a scris, chiar și în fasa cînd nu se credea un apostol de lege nouă, Tolstoi?

Dar de sigur cu mult mai puternică e înrîurirea teatrului. Nu mai vorbim de faptul că anumite vicii zboară lesne de pe scenă în lumea ascultătorilor și că anumite virtuți chiar călătoresc, poate mai încet, de pe aceleași scînduri către aceleași bănci. Vreau să spun numai că o dovadă de serioșitatea unei crize, de maturitatea unei probleme, de puterea unui avînt, e înfățișarea lor prin oameni vii pe scenă. Poeții prevăd, cu metoda lor specială; poeții dramatici nu mai puțin decît ceilalți. Unii pot da, e drept, în veacul al XIX-lea dezlegarea pe care vor primi-o și de care se vor simți bine oamenii veacului al XXI-lea: casul Ibsen și chiar casul Alexandru Dumas fiul. Dar nu toți cei ce merg pe același drum trebuie să aibă același pas, și acel care merge înaintea e bine să se grăbească puțin.

Noi avem un Teatru Național. Național pe firmă. Atit: hotărit, numai atit. Și nu ni ajunge. El e un așezămînt mare, cu greu căpătat, cu trudă ținut, cu durere de inimă urmărit, în activitatea sa stingace și stinghere; din el poate pleca o mare putere, și sîntem tocmai în clipa cînd avem nevoie de toate puterile noastre. Cine ni le ascunde, ni le fură, și în curînd, în momentul de indignare care va veni, el, om sau clasă, se va găsi supt nemiloasele picioare ale mulțimilor îndirjite. Zicem hotărit: România, Romînia trebuie prefăcută, și avem nevoie, neapărat, de teatrul nostru, ca să-l facem național și altfel decît în firmă.

Cînd vom izbuti, printr'o persoană sau prin alta, — ni e indiferent cine va purta titlul și va primi leafa, — iată ce va trebui să facă: Noi avem o literatură dramatică pe care am uitat-o, și care nu era vrădnică de uitat. Fiindcă a fost une ori bună, și a fost de cele mai multe ori binefăcătoare, serioasă, în deplinul înțeles al cuvîntului, pină mai ieri alaltăieri. Uitați-vă numai: prin 1830 aveam nevoie să cunoaștem

civilizația Apusului. O pleiadă întreagă de scriitori ni-au dat, în traduceri foarte corecte și mlădioase, o parte notabilă din capodoperele tragediei, comediei, dramei vechi și nouă. Aceste traduceri nu se joacă de mult: ele trebuie inviate, drese pe alocurea, represintate. Și poeții de astăzi, pe cari nu-î putem îngădui să se joace de-a pastorala în «satul care arde», poeții de astăzi, cu graiul așa de puternic și de dulce, trebuie să întregască aceste traduceri, rămase în urmă, cu vre-o jumătate de veac, spre rușinea noastră, cari sîntem datorii să aducem la București și la Iași drama Apusului, pentru toți, în loc ca bogății numai să meargă să o caute la Paris.

Al doilea: avem un trecut. În cronică și documente, el zace; în cărțile de istorie, în cursurile de școală, el vorbește către citiva, relativ puțin. Trecut prin poezie, îmbrăcat în poezia care se mișcă a dramei, el poate chema pe toți către sănătatea, omenia și vitejia altor vremuri, pe care se cuvine să le tălmăcim în viață modernă și să le avem și noi astăzi. Prin anii 1850—60, chiar ceva mai tîrziu, un Bolintineanu, Alecsandri une ori, — odată, într'o strălucită tragedie, care ar ridica în sus de entusiasm și astăzi o sală întreagă («Matei Basarab sau Seimenii și Dorobanții»), marele nedreptățit Baronzi, care se poate defini scuit: un om de geniu și, ceva mai lung, un vrednic înaintaș al lui Eminescu, peste capetele mai umile ale lui Bolintineanu și Alecsandri, aceștia și-au făcut datoria în numele generației lor de scriitori, dînd contemporanilor în teatru cunoștința luminoasă a trecutului și trezind toată energia ce poate porni dintr'insul. Pe urmă, ne-am oprit.

Încercările din ultimele două decenii sînt numai... încercări. Iar, cu toate versurile sale sunătoare și răsunătoare, «Vlaicu-Vodă» al d-lui Davila e totuși numai opera unui dibaci diletant, care poate face și un lucru și altul, după timp, care, decî, n'are acea mare căldură ce topește sufletul pentru operele de artă adevărate și înrîurește un public pentru mai mult de trei ceasuri. Cit n'a innaintat însă de vre-o cinsprezece ani cunoștința istoriei noastre; ce vii ni par oameni, ce cunoscute împrejurările, ce aproape de urechea noastră glasurile! Poezia nouă a început să prindă de o bucată de vreme ființa acestui tezaur; ea a cules cite un mare grăunte de aur ce era la suprafață și l-a întrebuițat întru citva. Chiar în numărul trecut am dat o scenă dintr'o dramă a d-lui Orleanu, care și-a studiat subiectul, s'a încălzit de dinsul, și dovedește și cu acest prilej că știe făuri versul. D. Cosmovici a găsit și accente mișcătoare în cele două piese ale sale, care ar putea fi îndreptate, așa încît să poată avea succes. Atîta însă nu ajunge. Poeții de mîna întîi: Coșbuc, Iosif, Goga, — să îndrăznim a îndemna pe de-

canul poeziei noastre, d. Vlahuță? —, aceștia să se puie prin scrisul lor de maeștri în fruntea unei mișcări ce ar zgudui de sigur sufletul românesc!

Și avem nedreptăți pe care nu le mai putem suferi, avem vechi păcate de dres, avem aprige dușmăni de imblinzit. O clasă simpatcă sufere, o clasă antipatică stăpînește. Literatura are chemarea ei pentru a «coborî din scaun pe cei puternici și ridica pe cei umili». Toată literatura, și în fruntea ei literatura de faptă: drama, literatura de pedeapsă: comedia. Împotriva castei leneșe și obraznice s'a cîștigat o biruință în piața Teatrului, să se cîștige alta, multe, tot mai multe, în cuprinsul Teatrului! Căci, vedeți, poeților, înaintașii voștri au lucrat cam așa: generația lui Alecsandri a făcut de rîs prin teatru pe alde Sandu Napoailă și a contribuit să sfarme ceia ce se chema atunci «reacțiunea». Iar, după treizeci de ani, teatrul lui Caragiale a nimicit prin ridicol liberalismul de vorbe, teatrula haină de mari cuvinte seci cu care se îmbrăca nulitatea epigonilor revoluției. Astăzi, datoria cea nouă chiamă luptătorii noi: să se vadă la teatru toată curăția în muncă și răbdare a celor ce muncesc, toată ticăloșia în nelucrare, desfrîu și dispreț al acelor ce staū degeaba. Prin cîntecul vostru, cîntec din inimă, și nu cîntec de pe buze, cei d'intăiu să se mîngie de o mare mîngiere. iar ceilalți să se rușineze și să se înspăiminte de ei înșii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Astfel poeții noștri, cari au ieșit mai toți din egoismul turnului de fildeș și «palatului de cleștar», vor căpăta o recunoștință care nu va trece.

N. IORGA.

## P E T E R M

I.

Ce țerm înnalt! Privirea  
De-alungul lui se suie,  
Ca pe un zid năprasnîc  
De veche cetățuie.

Supt zid și'tinde marea  
Albastrele ei ape.  
Ah, cît de'nalt e țermul,  
Și moartea cît de-aproape!...

Pe margenea 'nnălțimii  
Vezi tînăra păreche;  
În vorbele lor nouă  
E tot povestea veche:

De-o parte, indoială,  
De alta, jurăminte;  
El, pătimaș și sumbru,  
Ea gravă și cuminte.

Doar un cuvînt de-ar zice,  
Ea ar putea să-l scape. —  
Ah, cît de'nalt e țermul,  
Și moartea cît de-aproape!...

## II.

Pe țermul singuratec  
Ea singură măi vine,  
Și valurile numai  
Aud a'eî suspine,

Căci i-a șoptit cuvîntul,  
Ce l-a scăpat de moarte,

Și-acum în plîns ea are  
Răsplata să și-o poarte. —

Ce țerm înalt!.. Privirea  
Se pleacă'n jos cu teamă,  
Dar dedesupt sînt valuri,  
Ce ispitesc și cheamă.

La sînul lor s'aruncă,  
Durerea să-și îngroape. —  
Ah, cît de'nalt e țermul,  
Și moartea cît de-aproape!...

O. CARP.

## PATIMA

Din fundul canapelei unde stam împreună, eă și căpitanul, se vedea tocmai în a treia odaie, unde începuse jocul de cărți. Se vedea bine fața slabă, suptă de nesomn, a gazdei. Îi zăriam mișcările nervoase ale capului, puțin piezișe, îndreptate către vecinul din stînga, un profesor, venit de curînd în oraș, și al cărui fel de jîc nu se cunoștea încă. Se lămuria, în toată grosimea lui, în cellalt capăt al mesei, trupul maiorului, aplecat peste masă, într'aceiași înclinare caraghioasă cum obișnuia să se lase peste gîtul calului, la instrucție, pe cîmp. În vreme ce *partinerul* al patrulea, prefectul județului, cu spatele la noi, sălta din cînd în cînd, cu aceiași săritură de om înțepat pe neașteptate. Am privit cităva vreme acest tablou tăcut: nu se auzia o vorbă. Apoi căpitanul îmi trecu o mîna pe după mijloc, îmbiindu-mă în odaia din fund, tocmai în sufragerie. Aici cerurăm două pahare cu ceaiu, și eă mă și așezaiu la masă. Căpitanul era însă nervos, nu-și găsia astîmpăr. Mă întrebă de odată:

— Ce te face să nu joci cărți?

— Nu știu, i-am răspuns, dar simt că nici-odată n'o să pun mîna pe ele.

— Pe mine, urmă el, m'a îndepărtat de ele o amintire, o amintire tristă pe care o să și-o spun.

Căpitanul începu să se plimbe prin odaie între fereastră și sobă, apoi cu glasul lui răsunător, care se revărsa une ori în gîlgiiri puternice, cu și cum ar fi comandat, începu să povestească.

... Poate să fi avut vre-o cinsprezece ani cînd am început să înțeleg și eu oarecare rosturi ale lumii acesteia. Și am avut nenorocul, sau poate norocul, să deschid ochii pe unele întîmplări a căror dezlegare mi-a slujit în tot restul vieții mele, une ori în bine, alte ori în rău. Mi-am petrecut copilăria, după cum ți-am mai spus, într'un tîrg de graniță, într'un tîrg mic, unde întîmplările sînt rare, dar, oricînd sînt, se știu de-a fir a părul, de către toată lumea.

Așa se face că și povestirea ce va urmă ar putea fi spusă de către toți cei de acolo, întocmai ca și de mine care am fost un martor de aproape al ei... Locuiam pe ulița «cea boierească», — așa i se zicea, pentru că și părinții miei erau boieri de viță veche, coboritori dintr'un vlăstar bucovinean. În fața noastră, drept în fața casei noastre, ferești în ferești, locuia un alt boier, cuconul Gavrilaş, — Gavrilaş Barbu sau Gavrilaş Corbu, nu-mi aduc bine aminte; numele de familie îmi scapă. Zid în zid cu noi, deci în preajma cuconului Gavrilaş, stătea un alt boier, pe care tîrgul îl poreclise, pentru averea risipită în tinerețe, «Mină-Spartă». La dreptul, această poreclă se cuvenia amîndurora. Și unul și altul vînturaseră mîile de galbeni, împrăștiindu-le cum împrăștie copiii, vara, colbul de pe drum.

Și această lepădare de bani avea de pricină o patimă, dar o patimă, dragul mieu, care cotropește ca focul, care se revarsă ca apa cînd se prăbușește în înec. Acești doi oameni pierduseră tot, tot, înțelegi tu? Nu li rămăsese decît banul pentru hrana zilnică, și lucrurile din casă. Așa se face, că, după ce se întoarseră de prin străinătăți, dinșii s'au apropiat unul de altul, găsindu-și unul în altul scăparea uritului ce se cobora cu aripile întinse peste viața lor mohorită.

Și au început să joace cărțile înainte. Bani nu mai aveau, atunci — care dintre ei doi și-o fi dat părerea? — au început să joace pe lucrurile din casă. Cînd am priceput eu ce se petrecea în casa din față, cînd am înțeles de ce nu călcase piciorul tatei, odată măcar, peste pragul porțiței înflorite, și de ce dînsul se feria ca de o molimă să se întilnească cu cei doi vecini, faptul era vechiu de peste șese ani. Atunci am căutat să văd lucrul mai de aproape... Cărțile se jucău numai la cuconul Gavrilaş, într'același loc, lingă fereastra a doua din partea stîngă. Eu unul nu i-am văzut începînd jocul, — îl începuseră cu șapte ani înainte; acum îl urmau. Poate aveau un răgaz de un ceas-două pe zi, și tot atîta pe noapte. Dimineața, cînd mă sculam să-mi revăd lecțiile, la fereastra ceia, totdeauna, licăriau cele două mucuri ale lumînărilor trecute.

Și, de-asupra foștelor de hirtie, capetele buhoase, aproape fără ochi,

de adinciți ce erau în orbite, tremurau în neastîmpărul dorului de ciștig. La început, jucase pe bivolițele, pe caii, pe trăsura ce mai rămăseseră cuconului Gavrilaş. Cînd ciștiga «Mină-Spartă», nevasta lui purta caleașca ferfenițită, de scăpărau ulițele bolovănite ale tirgului, iar la hopuri roțile săriau de-un cot. Doar nu era a ei! Vai de bietul vizitiu care trecea dela un stăpîn la cellalt, odată cu trăsura și caii. În urmă de tot, cuconul Gavrilaş vîndu trăsura, nemaî avînd ce mînca. Și atunci veni rîndul lucrurilor. Socotelile de zi se făceau seara, cele de noapte dimineața; atunci se perinda, de la unul la altul, și lucrurile ciștigate. Seara, mai cu samă, se strîngea toată mahalaua să vadă ce a pierdut unul, ce a ciștigat altul. Am văzut, dragul mieu, mese, scaune, oglinzi, tricheluri, divanuri, tablouri, două gospodării întregi ticsindu-se cînd într'un loc, cînd într'altul.

De multe ori, unul dintre dinșii pierdea toată mobila unei odăi, și atunci, pe ferestrele deschise, se vedeau părății goi, cu piroanele negre înfipte într'inșii, plini de păinjeniușul țesut anî întregi de la un capăt la altul al odăii. Da' ploua, da' nîngea, mutarea se făcea, căci, doamne ferește, nu încuviința unul o zăbavă, cit de mică, în plata datoriei. De multe ori, dimineața, în zilele de sărbătoare cînd nu mă duceam la școală, tresăriam de vuietul unui divan, odată chiar de al pianului nevastei cuconului Gavrilaş, trîntit în mijlocul uliței de către acei ce nu-l puteau căra. Oglinzile ajunseseră niște cioburi, scaunele erau rupte și aveau cițul ieșit, telurile scoase, parcă pustiise și mistuise focul. De la o vreme însă, lucrurile începuseră să treacă numai din casa cuconului Gavrilaş, dincolo. Norocul îl părăsise cu totul: într'o săptămînă rămăsese numai cu paturile. Pe ce o să mai joace, mă gîndiam eu? Cînd, într'o seară, slugile purtară din ograda nenorocosului cel din urmă lucru: un tablou mare, acoperit. Ținuse mult, tare mult, conul Gavrilaş, la dinsul, și mai cu seamă nevasta lui: cînd l-a scos pe poartă, amîndoi îl urmară cu privirile, de la fereastră. A doua zi, îl ciștigă din nou. Tabloul, tot acoperit, făcu primblarea înapoi. Schimbul acesta, o zi al unuia, o zi al celui alt, s'a perindat vre o săptămînă. Într'o dimineață, pe o ploaie răpede și-un vînt năprasnic slugile scoaseră tabloul pentru cea din urmă sară din odaia adevăratului stăpîn. Cînd vroiră să iasă în uliță, vîntul se năpusti în prostirea ce-l acoperia, slugile șovăiră clătîindu-se, și prostirea zbură de pe fața lui ca o bucățică de hîrtie. De la fereastră unde eram, într'o ochire răpede văzuii iufățîșarea mîndră a unei femei, cu fața albă, cu ochii întunecați, cu o mînă pe răzimătoarea jilțului în care sta, cu ceialaltă la piept, pe niște dantele, poate. Sămăna bine: era mama soției cuconului Gavrilaş. În aceiași clipă cuconul Gavrilaş, nu-

mai în jiletcă, alergă afară; aplecară tabloul și-l duseră dincolo... Din ziua aceia n'au mai jucat. Supărarea, nopțile nedormite, poate o răceală căpătată în ziua ploioasă în care ieșise dezbrăcat afară, culcară pe nenorocosul boier în pat. A zăcut o săptămână, și 'ntr'o dimineață, în odaia, în care altă dată licăriau mucerile luminărilor trecute, se înălțau flăcările gălbui ale făcliilor de ceară, de la colțurile divanului pe care cuconul Gavrilaş dormia cel mai liniștit somn. L-au îngropat într'o zi frumoasă, plină de soare și de miros de liliac. Se imprimăvara. M'am dus să-l văd. Era întins într'un sicriu văpsit albastru, în mijlocul odăii goale. Cind l-au scos în uliță, să-l puie în patașcă, nevasta lui a privit spre casa celuia ce-î sărăcise. Și, ca și cind ar fi zărit pe cineva, întinse brațele, și izbucni într'un strigăt deznădăjduit: «M'ați lăsat amîndoi, amîndoi».

Cine dintre cei de față va fi înțeles rostul acestor cuvinte? Am întors capul, privind într'acolo; pe fereastra deschisă, ca printr'o ciudată întimplare, se zăria, într'un colț, tabloul. Am lăsat să pornească mortul, apoi, pentru că nu era nimeni, m'am apropiat. Am stat mult, și l-am putut vedea bine. Cu ochii întunecați, acoperiți parcă de pînza lacrimilor, plecată, ca și cind ar fi voit să se scoboare din ramă, cu fața albă, mai albă în bogăția părului negru, *mama* părea că jelește durerea adîncă a fetei ei. Mîna dreaptă stringea răzimătoarea jilțului, iar ceialaltă, acum vedeam deslușit, ducea batista la ochi. Ce presimțire vremelnică va fi incremenit mîna tinerei femei de pe atunci în această mișcare de durere?...  
 \* \* \*

Căpitanul se opri, duse mîna la ochi, și rămase așa cîteva clipe.

— Parcă o văd încă, adăogă dînsul. Apoi, fără să mai spunem un cuvînt, fără să luăm de la cineva «seara-bună», am plecat. În uliță, ni-am dat mîna și ne-am despărțit.

EM. GIRLEANU.

---

## POPULARE SPANIOLE

---

*Mandolină, mandolină,  
Rămîi spînzurată'n cui!  
Jalea care mă omoară,  
N'oiu mai spune-o-nimămu.*

*Umbl' amorul tău pe drumuri,  
Umblă, nu-și mai află loc,  
Iar al mieu stă și mijește  
Ca o oală lîngă foc.*



*Dacă trupul tău mlădie  
Și între frați ești mai frumos;  
E că te-am născut pe lume  
Supt un ram de chiparos.*

*Pîne de un ban, — și apă,  
Iar ca dulce-o sărutare:  
Cui e tînăr, îi prierște,  
Și-î ajunge de mîncare.*

*Cînd ai fost să naști, cu tine,  
S'a umplut lumea de flori;  
Iară la botez în strane,  
Ți-au cîntat privighetori.*

*Cum nu-s, Doamne-o viorică  
Răsărită-n drum, să vie  
Dragul mieu, să mă culeagă,  
Ca să-î țin tovărășie.*

*Te iubesc atît de tare,  
Ah! atîta, încît poate,  
Dac'ar fi a mea Sevilla,  
Eu ți-aș da o înmățate.*

(1906, Constanța).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Negri-s, mari, și plini de umbră  
Ochii tăi, și-așa-s de stranii,  
Încît într'un ceas omoară,  
Cît nu te omoară anii.*

*Piatra, cît de piatră fie,  
De-o lovești, scapă scînteii:  
Dară eii ce n'am o piatră  
Pusă-n locul inimei!*

*Uite. Soarele se culcă,  
Spun noroadele de flori:  
S'a dus cel ce ni dă viața  
Și frumosele culori.*

*Ca și umbra e femeia,  
De-o urmezî, — ea te alungă;  
Iar, de fugi, atunci aleargă,  
După tine, să te-ajungă.*

*A venit pe geam un cîntec  
Și, cînd s'a făcut tăcere,  
Am simțit că am pe suflet  
Ca o lacrimă de miere.*

D. ANGHEL.

## SONET.

*Oraș pierdut în flori de iasomie,  
Cu marmure, palate și portaluri,  
Cu cer senin și înflorite maluri, —  
S'a stins pe veci trecuta-ți vitejie.*

*Căzut e steagul verde de pe dealuri  
Și Bosforul el însăși se minie  
De somnul tău și-adinca-ți lenevie,  
Și-arunca înspumate-a' sale valuri.*

*V'ați stins pe rînd, viteji de-odinioară.  
În loc de goarne, cîntec de chitară  
Se-aude-acum pe ale mării unde.*

*Stambulul doarme-un somn de letargie,  
Un somn de piatră, somnul de vecie.  
Unde-s spahii și sultanii, unde?*

LAZĂR ILIESCU

## PRIN SINGURĂTĂȚI

*Predeal.*

## 1. Bucegii.

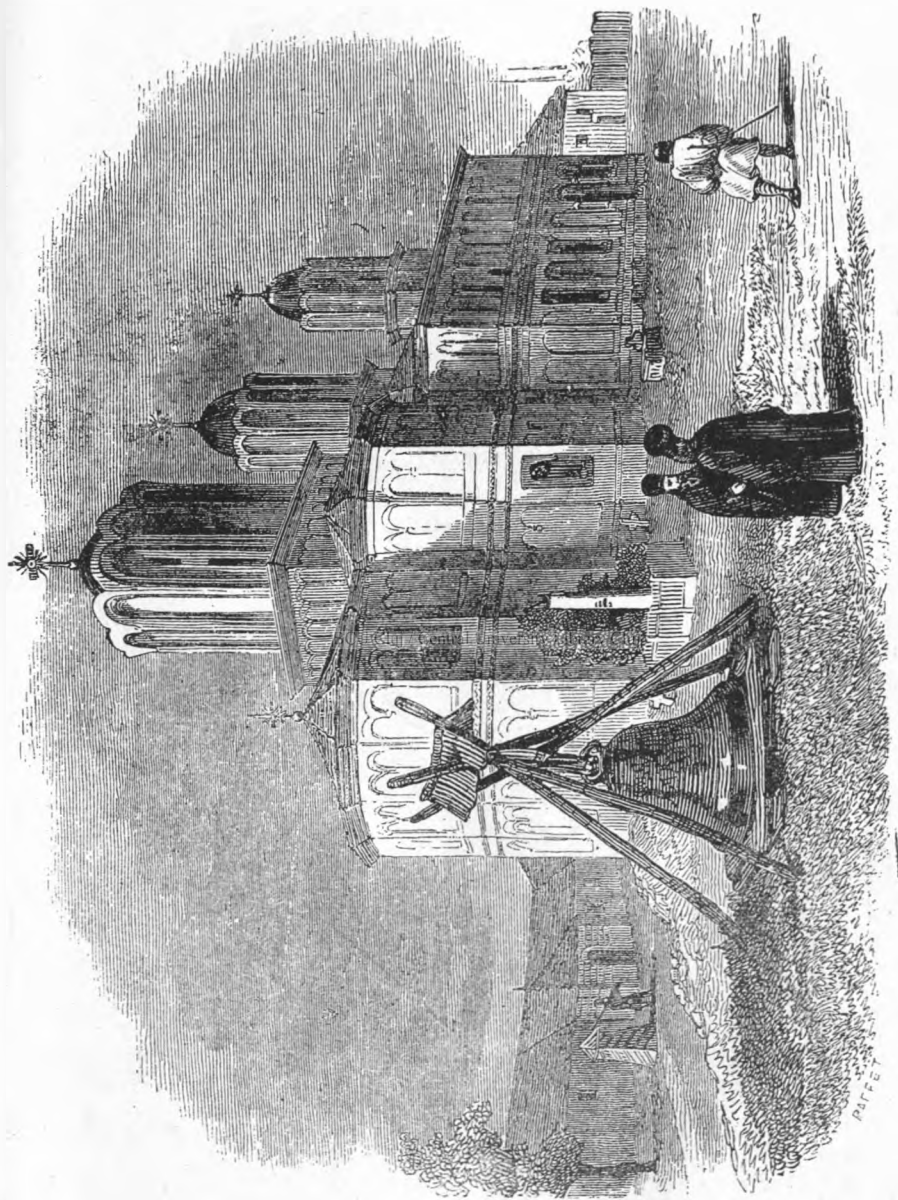
Cam vînt astăzi. O umbră răcoroasă de nor m'a acoperit pînă adineaori, dar acum umbra a trecut valea Predealului și urcă pe un deal acoperit de brazi întunecați. Curînd va acoperi mai departe alt lan de dealuri de un verde mai stins, care se încovoie în ondulări largi, desfăcînd la soare o poiană cît o moșie. După aceste dealuri, de nu se va topi de soare, umbra va trebui să se agațe de toată coasta răpede a Bucegilor. Bucegii! Cit de uriași sînt! Nici verzi, nici albaștri, nici cenușii, ci îmbinarea acestor culori — un brocard vechiu cusut foarte delicat, căruia soarele și vîntul i-au smuls culorile vii, lăsîndu-i nuanțe așa de fine, că e o adevărată mîngiere a ochilor. Și bine am zis că samănă a brocat, căci au aceleași falduri țepene, aceiași îngrămădire de stofă grea și scumpă. Singura notă strălucitoare în tablou e o *zirconță* de zăpadă albă, care se prăvălește, zlobindu-se parcă de fiecare colț de stîncă, printr'o despicătură uriașă din virful Omului. Ce țî-a mai rămas din tablou, umple-l cu un cer dulce, luminos, pe care aruncă vre-o două-trei pete albe: aceștia vor fi norii. Și pe munți poți arunca o umbră lunguiață care să se verse pănă la jumătatea lor.

Și, dacă vrei tabloul mai viu, ascultă un cotcodăcit de găină abia ridicată de pe ou, filfiitul grăbit al unei perdele în vînt, și respiră mirosul abia simțit de fin ofilit la soare...

## 2. Într'o adîncă pădure de brazi, pe malul unui pîrîu...

Intru în poiana închisă într'o horă de brazi severi. Peste vînfurile brazilor sus, se văd piscuri învelite în păduri, sălbatece, mute. În poiană, iarba mărunță e presărată de ciucuri de brazi, și din loc în loc se leagănă cite un mușețel mare. Pe marginea poienii sună un pîrîu. Mă așez pe un trunchiîu lîngă pîrîu și cetesc. Un țipăt de șoim mă face să privesc în sus, și brazilor cu lăncile lor îmi par o roată de ostași cari mă păzesc. Ce serioși, ce întunecați, ce mindri sînt! Și, cînd bate vîntul, se mișcă încet — încredințați parcă de maiestatea lor —, și un glas cu vibrații de aramă zboară pe culmile pădurii. Sînt în altă lume, și cerul de de-asupra mea, cu norii săi ca fișii de mătasă albă, gingași, ușori, sînt dovada celeilalte lumi. Aci totul e sălbatec, voinicesc. Contururile sînt ascuțite, umbrele adînci. De altfel, tot tabloul e lucrat în umbre și penumbre verzi.

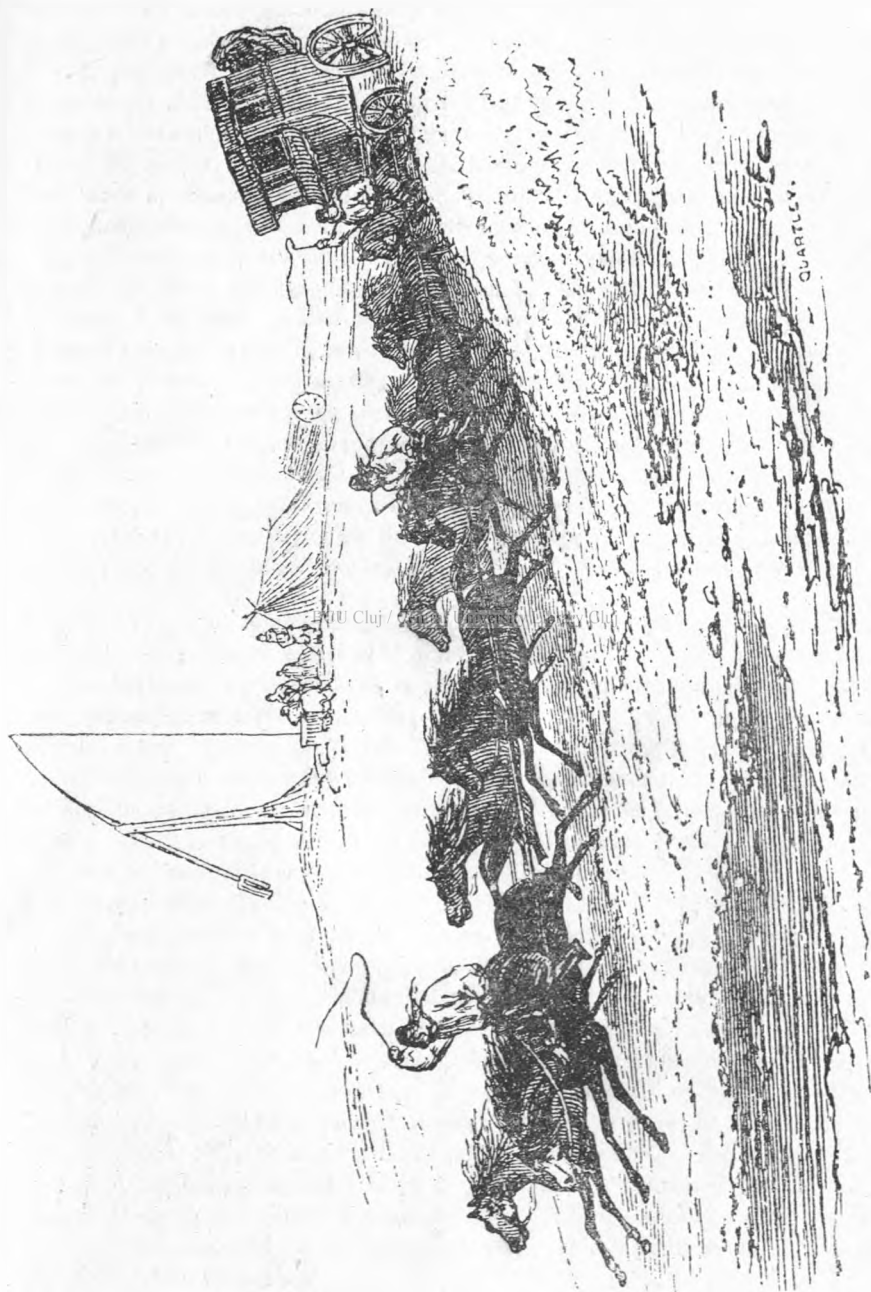
Ce ciudat e să cetești o poveste tristă pe malul unui pîrîu! Întîiu îți urmezî șirul literelor, dar ești cu încetul apucat de neliniște. Nu ești singur! O simți bine aceasta. Vre-o ciocnire de unde te minte așa de deplin, că ridici capul, încredințat că din sus acum vor coborî pe o potecă, printre brazi, copii cu vocile limpezi. Privești, nu vezi nimic, și iar pleci ochii pe carte. Atît a așteptat pîrîul: înviază! De pretutindenî aruncă glasuri, note grave convorbiri în șoaptă, cite-o întrebare atît de clară, că te miri cum n'o pri-



MITROPOLIA BUCUREȘTIILOR DUFĂ O STAMPĂ DIN ANII 1880—40.

BCU Cluj Central University Library Cluj





CARUȚA DE POȘTĂ (după Raffet în călătoria lui Demidoff.)



Biblioteca Universitatii Cluj

cepi. Icoane romantice îți răsar în minte: o fată desperată care vrea să se arunce de pe o stîncă: o luptă cu sulițe și arcuri, care va lăsa ca o pînză de sînge în poiană și trupuri moarte în schime grozave; doi tineri cuprinși de o iubire dureroasă și căroră neapărat li se va întîmpla o nenorocire. Așa spune pîriul... Și, de ai putea răpede prinde ce e pe undele lui, de sigur ai vedea minunate lucruri. Dar, cum ridici privirile și cum ascuți mai cu băgare de seamă, vraja pierde; și auzi o ciuruială blajină, dar *moartă*, — foșnetul apei sfărîmate de pietre, — iar ochii văd tresăririle de oțel ale valurilor, cascadele scunde, însă sufletul de adineaori a pierit.

Și, cu toate că pîriul sună, nu poți spune decît că în pădure e o adîncă tăcere... Te simți atît de singur, de străin!... Ce simți? Teamă, dor, nevoie de suspin... Plutește pe undeva o taină mare, și te-a atins vîntul molipsitor trimes de aripele sale... Și brazilii amețitor de înalți, nemișcați în verdele lor întunecat și trist, parcă înțeleg... Îi întrebî din ochi... O melancolie a cu-prins toată poiana. Și taina aceasta s'a pogorit alături de tine, grea, nevăzută. Ceî vechi aveau dreptate împoporînd pădurile și rîurile cu genii cari încîntă pe oameni, ori îi inebunesc. Aci e unul care chinuiește, întristează. Ah, cît aș da să pun mîna pe el, să-l cunosc, să-l privesc adînc, chiar dacă ar cădea mort de tristețea... E periculos de stat singur pe un trunchiî putrezit, într'o măreață pădure de brazil, pe malul unui pîriî... Totdeauna te întorcî trist.

Dar, cînd vii în lumea ceastălaltă, cu inecul farmecul se risipește, te dezmeticești... Încordarea sufletească pierde, te simți liber, zglobiî, ca o vrabie... Împotriva vîntului care îți cîntă la ureche, urci prin iarba înaltă pe o muche, pînă supt armonioasele ramuri ale unui brad. De aci vezi tot Predealul cum doarme întins la soare pe o vale lungă. Așează-te supt brad și bucură-te! Aide, bradule, încordează-și strunele și începe vitejeasca ta cîntare! Aide... Bucegiî în odoarele lor scumpe ascultă, cu frunțile în soare. Cine a aruncat în aier lanțul acela de flori albe al norilor? Bradule, cîntă!...

### 3. Pe semne se apropie o ploaie amenințătoare.

O noapte adîncă cufundă toate dealurile. De-asupra muntelui ardelenesc al Postovarului cerul e o pînză de fum care zvicnește une ori de fulgere tunătoare. Ici, colo, puncte de aur pe văi. Numai în fund, Bucegiî, într'o fișie de senin înstelat, scînteie în lumină albastră. Sint atît de aburii, de ușorii, încît aștept, la un vînt mai tare, să înceapă a filii încet ca niște văluri. Peste capul mieî norii negri zboară tăcuți. Și odată se deschide o peșteră largă în cer, și dintr'un izvor necunoscut se varsă o lumină de sidif în adîncuri. Curînd, galbenă, cu fața speriată de moarte, agățîndu-se de stîncile de nori, se arată luna. Se pleacă, se uită în adîncime, apoi fuge. Peștera s'a năruit, și-a stins lumina, și groasa pătură de întunec ec s'a întins pe tot cerul... Pe semne se apropie o ploaie amenințătoare. Pădurea de brazil a mugit prelung. Un vînt rece mă izbește în față. Și mă cuprinde o spaimă ca și cum aș fi făptuit o mare nelegiuire.

### 4. Colo, în umbra unui brad sonor...

Staî cu casa pe un deal în fața Bucegilor și, pînă nu se cosise iarba, eram

înnecat într'un val mirositor de flori. Acum pretutindeni, pe marginea pădurilor întunecate se întinde catifeaua dulce a livezilor semănate cu căpițe ofilite.

Colo să te așezi, pe malul cosit, în umbra unui brad sonor! La dreapta, se desface Predealul «modern», adică oricum altfel decât românesc, cu vile elvețiene avînd balcoane de lemn și turnulețe străpungătoare; la stînga, o vale verde — a Teascului —, ruptă de un piriu înnăbușit de tufe, spre care coboară o întunecată, mîndră pădure de brazî. Eū staū acum supt un brad pe coastă și mă desfătez privind valea și strălucitele tablouri ale cerului. Iar bradul își plouă mirosurile asupră-mî și, cînd trece un vînt, armonioasa lui harpă murmură cîntări lungi. Și, în față, peste dealuri îmbrăcate în copaci rotunzi, din care iese sulițele brazilor, se ivesc dumnezeești Bucegi în blocuri albăstrii, despicate de văi adînci, pînă jos... Doamne, și un aier bogat în miresme de fin și valea bătută de lumină potolită!..

##### 5. Într'o pădure de fagi, la apusul soarelui...

Printre trunchiuri dese de fagi se vede jos o vilcea verde cu sunet de ape. Un trunchiū de fag, colosal, a fost prăbușit cu creștetul pînă în mijlocul vilcelei, rupînd în cădere pomișori din rădăcină, smulgînd crăci mari din copacii vecini. Un bătrîn vorbește, — Zăngure, — taie la trunchiū cu un copil slăbuț, palid, cu fața dulce. Copilul e plătit cu ziua, și bătrîrul îi dă zor mereū, supărat că nu-i poate face multă treabă. Une ori îl ceartă, smucînd fierăstrăul și amenințîndu-l, și, de n'aș fi eū aci, poate l-ar bate. Apoi, mai domolindu-se, spune cîte-o glumă, de mai luminează fața tăcutului copil, și fierăstrăul cîtva timp scrișnește regulat. De supt dinții lui țîșnesc tărițele galbene. Pădurea uimită privește cum cele două mărunte ființe aū măcelărit pe un Împărat al codrilor... La prăvălitul buștenilor, li ajut și eū; coborîm proptindu-ne de trunchiuri, căci picioarele alunecă prin frunzele tutunii. Pe vilcea e mai multă lumină decât în pădure, cu toate că umbra a învelit întreaga vale și muntele din față pînă la jumătate. Dintr'un scoc mucezit se varsă, plesnind de pietre, un val verzuiū de apă. Une ori o boare rece îți udă obrazii.

De-acum vin ceasurile serii, cu toată puternica lor poezie. Un aier vioriū îneacă adîncurile pădurii; încep să se miște toate ființele nevăzute, ieșite de supt recea undă a izvoarelor, din trunchiurile bătrîne, de supt stîncile îmbrăcate în mușchiū. Pădurea a stat mută la lumina zilei. Ea nu iubește pe oameni și nu li arată tainele sale. Numai cu venirea serii se deșteaptă pădurea; atunci își pregătește ea poienele pentru serbările nopții... Ea vrea să plecăm mai răpede. Murmură. În umbră, brazii devin mai gravi, mai întunecați, mai sonori. Să fiū singur, mi-ar fi frică. Bătrîrul și-a aprins luleaua; el e liniștit, parcă nici nu bănuiește tăcuta minie care ne încunjoară de pretutindeni.

— Hai, Dinule, iar te-ai lenevit? Mai iute, că ne prinde noaptea...

Mi-e atît de milă de copil, unde-l văz așa de fraged, că mă încerc să muncesc eū în locul lui. Lui i-e rușine să primească, însă bătrîrul se învoiește;



eū mă apuc, cu inimă, de despicat. Bătrînul lucrează alături, și ochii lui îmi vorbesc ironic: «Să vedem, mult ai s'o duce?» Băiatul s'a înghemuit mai de-o parte, galben de oboseală, și, de cîte ori mă uit spre el, un zîmbet sfios i se arată pe față, și cu privirea îmi mulțamește: de aceea nu mai mă întorc în partea lui. Dar blajina, iubitoarea privire mă urmărește pretutindeni și-mi încîntă sufletul. Îmi pare foarte bine că sînt și eū ocrotitorul cuiva. Gîndul acesta îmi dă puteri să ridic securea, căci sînt lac de apă... Bătrînul, în sfîrșit, mă oprește:

— Eî, să trăiești, ajunge, că munciși destul astăzi!

El mai lovește de cîteva ori, icnind, cu securea în trunchiū, și pădurea povîrnită răspunde cu zgomote mari, amenințatoare. Apoi coborîm cu toții, lăsînd sălbateca vale în umbră. Lespezile din potecă tremură supt pașii noștri. Vîntul umed al serii îmi suflă peste fruntea fierbinte, aducînd de departe glasuri stinse de tălăngi. Și simț cum se apropie băiatul de mine, mă privește rugător, ar vrea să-mi spuie ceva și i-e teamă să nu mă supere... Îi așez palma în creștet, și îl întreb ce vrea. Și el îmi întinde sumanul și mă roagă:

— Iea-l, de-l pune pe umeri, să nu răcești... Mie nu mi-e frig....

Și îmi zîmbește sfios.

#### 6. Iată o pajiște mătăsoasă...

Drumul cu făgașuri adînci cotește printre brazî. Piciorul își lasă urma în pămîntul umed, și pe alocuri trebuie să te pleci pe supt perdelele de brazî, care vor să ferească de ochi străini minunile pădurii. Din cînd în cînd cade un ciucure de brad, de ai crede că se apropie un pas sfios... Și iată o pajiște mătăsoasă. Alături, se vede o poieniță în soare, acoperită de brusturi lași, apoi o deschidere mai întunecată, tăiată de tremurul unui pîrîu, iar pe aceasta o închide un paravan de frunze filfuitoare, care te lasă a ghici că dincolo urmează pădurea grandioasă, nemărgenită.

Te așezi pe un trunchiū să te odihnești puțin, și pădurea, care până acum te urmăria neliniștită, ca să afe unde-î calci împărăția, cum te-a văzut așezîndu-te, cade iar într'o adîncă cugetare. Poate cugetă la nouăle sale creațiuni; căci în jur, cu toată tăcerea, se plămădește o viață imensă... Și parcă înțelegi ceva... Această mută natură, pe semne va fi avînd un drum deosebit spre a vorbi sufletului omenesc. Trebuie să fie ceva ascuns, asemenea și la om și la ea, natura, ceva care amintește de vremuri cînd oarba viață încă nu-și despărțise căile. Noi putem înțelega întru cîtva sufletul naturii.

Iată un mesteacăn suptire care și-a abătut tot frunzarul sfios, tremurător, pe ramurile voinice ale unui brad: ca o fecioară albă care suspină duios pe pieptul puternic al iubitului său... Limpedeaa ciripire a unei păsărele însuflețește pădurea. Și, sus, ochiul de cer adînc-albastru, tăiat de ramurile grele de brad, e pătat de o bucată de nor alb. Cu cîtă puritate și surprinzătoare frumuseță iese cerul într'un luminiș de brazî!

## I F I G E N I A

Pe lavița de piatră de pe Țerm  
 Tu stai privind pierdută'n depărtare...  
 De spată răzimat ți-e brațul alb,  
 Și timpla ți se sprijină pe mână ;  
 Jar haina ta cea albă, lungă, largă,  
 Învăluie în crețe de zăpadă  
 Făptura ta cea gingașă ca floarea.

Jar tu te uiți pierdută'n depărtare  
 Pe-albastrul mării fără de hotare  
 Ca dorul unui suflet singuratic  
 Și'nstrăinat pe lumea asta largă ;  
 Te uiți cum, rînduri rînduri, de departe,  
 Din necuprînsul zărilor senine,  
 Răsar și viņ cu vuiet potolit  
 Popoarele de valuri în spre tine,  
 Crescînd și alergînd tot mai grăbite...

Și'n freamătul clăbucilor de spumă  
 Îți pare că răsună glasuri dulci  
 Apuse'n ceața sur'a anilor...  
 Și deslușești chiar risul de copil  
 Ce-ți sună ca un clopot de argint  
 Din țara fermecal'a basmelor...

Ca raza dimineții de curată,  
 Ca floarea răsărită pe cîmpie  
 La cel d'intîiu fior al primăverii,  
 Tu nici nu știi c'o lume se închină  
 Naintea ta ca-ņ fața unei sfinte;  
 Că îmblînzești cu dulcea ta făptură

Pornirile sălbatece de ură ;  
 C'o rază din senina ta privire  
 Alungă ceața gândurilor negre  
 Și-aprinde-î înimi tainica iubire ;  
 Că mîna ta cea albă ca zăpada  
 Alină focul tîmplelor bolnave ;  
 Că glasul blînd al inimii curate,  
 De nici-o viclenie prihănite  
 Apleacă brațul ridicat spre luptă,  
 Topește ghiața inimilor crude  
 Și potolește gînduri răzvrătite :  
 Că sufletul senin ca flacăra  
 Ce arde la altare-î candelă  
 Răscumpără păcatele și vina,  
 Sfințește vatra casei pîngărite  
 Și o preface-î templu de'nchinare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj  
 Căci tu, pe lumea asta de noroiu,  
 Ești întruparea sfintei frumuseți,  
 Ca raza dimineții de curată,  
 Ca floarea răsărită pe cîmpie  
 La cel d'întîiu fior de primăvară.

De n'ai fi tu, lumină pogorită  
 Din înălțimi spre care numai gîndul  
 Pe aripile visului se'nnață,  
 Ne-ar înghiți noianul urii negre.

Dar tu ești raza dulce și curată  
 Ce luminezi în ceața vieții noastre.

## SONET

*Și dacă totuși pleci nepăsătoare  
La ruga-mă printre lacrimi tremurată,  
Ca o chemare caldă și curată  
A sfinței mele patimi arzătoare;*

*Din clipa, când, pe veci nevindecată,  
Deschis-ai rana, ce atât mă doare,  
De-alungul vremii pururi curgătoare,—  
Măcar aceasta nu mi-o fă uitată.*

*Ca pe un idol te-oiu nălța în minte,  
Și cîntece și floare lingă floare  
Urez în calea-ți de acum luată;*

*Iar, când nici ea n'o fi acea visată,  
La inima-mi ce-așteaptă iubitoare  
Mai iea încă odată tu aminte.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C. TEODORESCU

## CRONICA

## I. Cărți.

E o adevărată monografie economică, de o bogăție deosebită, lucrarea pe care o tipărește d. Lazăr Theodoru supt titlul de «Dare de seamă asupra stării economice a județelor Botoșani, Dorohoiu, Suceava» (Botoșani, 1906), ca publicație oficială a Camerei de Comerț, circumscripția a IX-a.

\* Anuariul al IX-lea al Societății pentru fond de teatru român a apărut la Brașov.

El cuprinde cuvîntarea președintelui, d. Iosif Vulcan, și interesantele conferințe ale d-lor I. Borcia (ideile despre teatru ale lui Eminescu) și Horia Petra-Petrescu (despre «Wilhelm Tell» al lui Schiller). Se dă cronica adunării din Sibiiu în 1906. Adunarea de anul acesta s'a ținut la 15—16 August în Lipova Banatului, lângă Arad.

\* Din al doilea volum al «Pașilor» pe cari-i face d. Eugen Lovinescu «pe nisip», admirînd o eleganță pe care nu i-o recunoaște decît d. Ibrăileanu de la «Viața românească», care l-ar dori numai ceva mai serios, ceia ce d. Lovi-

nescu declară și cu acest prilej că nu va fi nici-odată, culeg numai întâiul articol de polemică.

D. L. are îndrăzneala, în această țară a tuturor îndrăznelilor, de a afirma că n'a fost refuzat de la «Sămănătorul» când a venit cu încercări și mai juvenile, și că deci nu acesta e motivul purtărilor sale de astăzi. Să vorbim lămurit :

Acum vre-o doi ani un tânăr student îmi dedica o carte de filologie latină. Nu mă întrebese dacă vreau sau nu această cinste. După câteva zile urmează scrisoare : tânărul, d. Lovinescu, îmi cerea părerea asupra cărții. I-am răspuns două cuvinte de politețe. N'ajunge : odată, de mai multe ori, printr'unul, printr'altul, tânărul îmi cerea să-i fac și o dare de samă (că doar nu mi-o dedicase degeaba). Am refuzat.

Nu face nimic. Peste câteva săptămîni, același tânăr îmi dă un articol de călătorie, emfatic și pretențios, și o ciudată dare de samă despre un Spaniol care pe la 1860 scrisese niște prostii despre noi. Călătoriile, — nu mergeau : notița despre Spaniol nu putea interesa. Am trimis îndărăt Călătoriile, sfătuiind pe autor să se ocupe de ce se pricepe și spunîndu-î, cu o ironie pe care n'a înțeles-o nici acum, că articolul e «prea învățat» pentru noi. El stăruia însă a i se publica ceva, orice. Am amputat pe Spaniol așa de mult, încît nu rămînea mai nimic. Văzînd opera în acest hal, un redactor al revistei a fost de părere că, de și lucrul e crud, ar fi mai bine a înlătura cu totul și acest articol, — cea ce s'a făcut.

Mai departe, același d. Lovinescu îmi cere manuscrisul unei traduceri a lui Odobescu din Pausanias și intervenția mea pentru ca această traducere să o editeze «Minerva», cu notele d-lui Lovinescu. S'a rătăcit scrisoarea. Netam, nesam, în mijlocul bilciului din Folticeni, tânărul îmi iese înaintea cerîndu-mi socoteală cu privire la scrisoarea sa. I-am spus că manuscrisele lui Odobescu nu mai sînt la mine, că traducerea lui Pausanias n'a fost nici-odată și că «Minerva» nu tipărește cărți de erudiție. Încă odată bătuse și nu i se deschisese.

De atunci d. Lovinescu izbește cu picioarele în ușă. Își strică ghetetele. Și le-a stricat și alții, și le aveau mai bune, băiețele !

Dacă i-am răspuns, am făcut numai pentru că, dacă am principiul de a desprețui orice insultă, am și acela de a nu lăsa să treacă nici-un singur neadevăr. Pentru a înlătura pe acestea, care împovărează aierul vieții noastre întregi, am timp în totdeauna, și pentru oricine.

Altfel, cartea e o simplă țupăitură în jurul unor opere și unor oameni de care autorul nu se poate ocupa într'adevăr. Dintre toate genurile, de sigur că acela al falșului scepticism, al falsei eleganțe e cel mai răspingător. Și e de plâns că am ajuns acolo, încît un tânăr cult și cu ușurință de scris începe și urmează cu parada cinismului celui mai trist.

\* «Cîteva cuvinte în chestiunea țerănească» de d. D. C. Klein cuprinde proiectul unei mari Case de ajutor pentru toate nevoile țerănimii.

\* Academia a luat o măsură rea, hotărînd că numai cărțile tipărite în ortografia ei pot fi prezentate la premii.

E un fel de constrângere cam caraghios.

Și admiterea străinilor cari scriu despre noi, e o greșeală.

\* Academia va tipări o colecție de poezii populare din Maramurăș, făcută de d. Al. Țiplea.

\* D. Radu Rosetti tipărește în «Analele Academiei» o «Cronică a Vascanilor», alcătuită dintr'o introducere și multe acte. culese chiar din Biblioteca Academiei. Asemenea istorii de sate pot fi folositoare din multe puncte de vedere. Ar trebui alese însă satele caracteristice și ele ar trebui tratate mai pe scurt, și cu documente într'ales.

\* «Jocurile de copii», culese în comuna Țepu (jud. Tecuci) de un fiu al satului, astăzi ofițer de roșiori, d. Tudor Pamfile, sînt vrednice de însemnat, și prin bogăția materialelor ce înfățișează, și prin expunerea precisă și cum-pătată, și prin desăvârșita rînduială. Unele jocuri au o mai mare însemnătate decît a simplului folklore. Astfel e «jocul lui Cuza», în care jucătorii se întreabă, dacă în adevăr a murit Domnul dezrobirii, și unul încheie cu aceste vorbe:

Cuza ar' să vie cu oaste muscălescă  
În țara moldovenească,  
Pe boieri să-i prăpădească.

Tabla e cum nu se poate mai îngrijită.

\* A apărut partea administrativă a «Analelor Academiei Romîne» pe anul acesta. Ea dă dezbaterile cu privire la Dicționarii, citeva bune rapoarte de cărți prezentate la premiu, precum sînt rapoartele d-lor Maiorescu și I. Bogdan, și citeva note asupra criticii teatrale la noi, de d. Ollănescu. Altfel, mai ales în rapoarte, și destule ciudațenii.... Unuia i se pare că d. Grigorovitză întrece pe Creangă, altuia că o carte care e pesimistă nu se poate premia, unui al treilea că operele d-nei Smara sînt vrednice de altă răsplată decît a cronicilor umoristice, ș. a.

\* D. D. A. Sturza face să apară în ediție francesă cele două rapoarte ale sale, ca secretariu al Academiei Romîne, din anii 1905—1906.

\* A apărut Dicționarul macedo-romîn al profesorului Dalametra din Cafateria Salonicului. Ediția e a Academiei. Lucrarea are peste 200 de pagini.

\* O nouă fasciculă din *Bibliografia românească ceche* a d-lor Bianu și Hodoș cuprinde lucrările tipărite între anii 1750 și 1769. E epoca tipăriturilor din Blaj și din Iași mai ales, supt episcopul Petru Pavel Aron și Mitropolitul Iacov I-îu. Tiparul rîmnicean dă și el un număr de cărți supt episcopul Grigore, Cărțile din București sînt puține, și nici acelea nu s'au păstrat toate. La 1767, cu *Psaltirea*, începe noua serie de ediții buzoiene, Cozma fiind episcop, prin silințele diaconului Ghinea Staicovici. Sînt interesante publicațiile pentru Orient (un Catechism și o carte despre drepturile patriarhiei Ierusalimului) din București, 1768, în grecește și chiar în turcește. Tot acolo apare la 1768 un comentariu grecesc la gramatica lui Gazi, supt același Mitropolit Grigore. Și în slavonește se tipărește, de aceiași meșteri, o scrisoare pentru eleimosină a patriarhului de Ierusalim. Raritate bibliografică e și Evanghelia de la Kalocsa, din 1769, a lui Biro, Piaristul. Din cauza Domnului supt care s'a tipărit, n-rul 366 e a se trece la anul 1768.

II. *Reviste.*

În «Răvașul» (Cluj), n-le 33-4, se va găsi o interesantă notiță despre Romîni din Moravia și o viaie schiță scurtă, supt iscălitura A. Melin.

\* Învățătorii din Galați și Dobrogea au început a scoate la Călărași o revistă poporană, «Răvașul nostru», care dovedește sentimente bune.

\* N-1 al doilea din «Arhitectura» d-lui Sterian își răsplătește prin cuprins și podoabe zăbava apariției. Se dau stâlpi dela Văcărești, planuri și desemnuri privitoare la mănăstirea Dealului, complet studiată, foarte frumoase și fine desemnuri istorice de tinărul pictor Stoica, un articol despre pecețile vechi de d. Al. Lăpădatu, precum și note despre vechi ornamentații tipografice de tipograful G. Ionescu, șeful atelierelor Casei Göbl-Rasidescu, unde e executată revista.

\* În «Revista idealistă» pe Iulie, o notiță a d-lui P. V. Haneș despre câteva caietele de note ale lui Gh. Asachi, păstrate în Biblioteca Academiei Romine. Din ele se află sosirea lui Asachi la Viena, cu «fratele mieu Daniel Clemens», în 16 Iulie 1805, după un drum de douăzeci de zile, însemnări despre călătoria lui de la Viena la Roma (1808). Pe alt caiet, Asachi își înseamnă mai multe date din viață: nașterea la 1788 (= 1787), învățătura la Lemberg (1796—1804), întorsul din Roma, la 30 August 1812, numirea la Departamentul Afacerilor Străine, în Februar 1813. Un frate al lui Lazăr Asachi, deci unchiul după tată al lui Gheorghe, preot în Tirnauca (Dorohoiu), dă, în 1839, unele note, nu tocmai sigure, despre familie. Un Grigore Olteanu din Țara Făgărașului, de la «Teaca» (??), ar fi avut pe Nicolae (n. 1698) și pe Iancu. Nicolae, deșterat în Moldova, ba chiar la Brăila, ar fi fugit de război în Polonia la 1713 (!) și s'ar fi întors «pe la 1728» (!) Așezat la Tirnauca, iea pe o fată din sat și se face preot. Nicolae ar fi murit la 17 Mart 1812, «lăsînd 7 feciori și 2 fete». Adevărul pare a fi numai că tatăl lui Lazăr Asachi (Asachie) era preot în Tirnauca. Lămuririle acestea multe vor fi fost grămădite pentru a înlătura părerea, foarte răspîdită, despre obîrșia armeanescă a Asăcheștilor.

Nu era nevoie să se reproducă unele note proaste, până la aceia ce privește o serbare școlară din 1867 în care a vorbit Asachi. Autorul articolului trebuia să cunoască broșura lui Asachi, «*Adaos literaru* pentrui dd. abonați la Monitorul Oficial al Moldovei, Aprilie», Iași, 1861, și p. 515 din a mea *Ist. a lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II. «George Asaky minor» care face o însemnare la 1867 nu e firește bătrînul Asachi, ci un nepot.

\* În «Familia», nr. 42, note asupra revistei «Orizontul» din Cluj, iscălite Dan.

\* «Albina», n-le 45-6, are doar un articol de folklore. E curios gîndul ce au avut acei ce o îngrijesc, de a da patru foi cu «lista numerelor ieșite la sorți la prima tragere a loteriei Expoziției».

\* În «Vocea Tutovei» (Birlad), nr. 23, se dau, de d. N. Răducanu, observații întemeiate cu privire la noua ediție a «Poesiilor postume» a lui Eminescu.

\* Ca un dar vine n-1 9 din «Ramuri», cu poesii de Goga, Borcia, Tutoveanu, Vulovicî, Braborescu, cu o nvelă de Agirbiceanu și o schiță de Boteși.

cu un articol de îndrumare de profesorul Bănescu. Se dă ca ilustrație — cea d'întăiu,—o vedere a mănăstirii Jitianului, după schița sublocotenentului D. Rădulescu.

\* Nu se poate spune mai vioiu, mai fin și mai hazliu ceia ce știți despre oamenii pe care i-ați auzit vorbind și stenografindu-i ca stenograf, i-ați gustat și criticat în același timp ca om de gust și pătrunzător, ca om foarte cult, decît cum face d. H. Stahl în articolul «Cîțiva oratori contemporani» pe care-l tipărește în ziarul său «Stenograful», n-le 7 și 8, ilustrîndu-l și cu o meșteră caricatură de Murnu. D. Stahl, care se revelează scriitor, ar trebui să urmeze seria și s'o strîngă într'un volum care pe lingă plăcere pentru noi, ar da un adevărat folos celor ce vor urmări cîndva viața noastră de astăzi.

\* «Viața românească», n-r 6, «dă diferite bucăți literare dintre care remarcăm o frumoasă navelă de M. Sadoveanu și o poezie de Goga».

### III. Ziare.

În «Gazeta Transilvaniei» de la 11 August, d. Horia Petra-Petrescu tipărește frumoase amintiri despre Axentie Sever, luptătorul dela 1848, mort de curînd.

\* «Gazeta Bucovinei» are de un timp bune dări de samă de d. G. Tofan.

\* Foarte bun și îndreptățit foiletonul «Rodica n'a existat» din «Votul Universal» (Galați) de la 20 August: într'adevăr, de și trăind la țară, Alecsandri n'a trăit de loc între țerani și, fiind un proprietar ca orișicare, n'a avut de loc habar de dinșii.

\* În «Gazeta Transilvaniei», no. 182, folositoare note despre starea actuală a Săcelelor, însemnata așezare de Mocani de lingă Brașov. Autorul, V. Nițescu, atrage atenția asupra marelui păcat al luxului, ce a pătruns și acolo.

\* «Universul» de la 18 August are cîteva însemnări despre casa din Vlădimiri a «Domnului Tudor», astăzi bucătărie și coteț de paseri a unuia din urmașii lui.

Tot acolo un foarte bun articol despre bibliotecile populare ce ar fi să se întemeieze în orașele noastre, de d. D. Munteanu-Rîmnic.

\* În «Voința națională», n-le 6380-82 d. G. Adamescu publică un folositor articol despre trimeterea la Palermo a lui Nicolae Ionescu pentru aducerea în țară a rămășițelor lui Bălcescu. Se știe că ele, fiind amestecate cu multe alte jalnice rămășițe, în cimitirul săracilor, n'au putut fi aflate. «Nici n'a vrut călugărul», spune Ionescu, «să-mi arate acea hidoasă groapă publică, zicînd că totdeauna iese dintr'insa nesuferită putoare... E în deșert a găsi numele și conumele cutăruia sărac... De atunci, peste cadavrul lui vor fi altele ca la două, trei mii».

### IV. Felurite.

Foarte bătrîn, s'a stins pictorul belgian Alfred Stevens, maestrul eleganței celei mai alese în portretele de femei.

N. IORGA.